

MANNELIJKE PERSOONSNAMEN IN HET BRUSSELS VLAAMS

Inleiding

In 1990 verscheen Themanummer 3 (1990) Dialectsyntaxis van Taal en Tongval. Het eerste artikel van De Schutter, Gerritsen en Van Bree was getiteld “Syntaxis : een groeipool van de dialectologie”. De auteurs vonden het wel “pijnlijk ... hoeveel desiderata er nog zijn” (p.8), maar hadden het toch over “zonnige perspectieven” (id.).

In Themanummer 1 (1987) Morfologie, dat drie jaar daarvóór was verschenen, klonken minder optimistische geluiden. Goeman, De Schutter en Taeldeman noemden “morfologie : een stiefdochter van de dialectologie”. Een andere bijdrage, van J.Taeldeman, waarin hij vaststelde dat “opvallend schaars zijn de studies waarin – op de diminuering na – min of meer systematisch (een aspect van) de woordvorming ... behandeld wordt”, eindigde met een oproep gericht tot dialectologen om “dringend een hoop bouwstenen aan te dragen”(p.19). Ik heb niet de indruk dat de respons op deze oproep sindsdien, dus in de laatste achttien jaar, indrukwekkend geweest is. Daarom, en misschien ook omdat ik me zelf een beetje schuldig voel - in mijn Grammatica van het Brussels (2003) gaat het over alleen flexie en ... diminuering - wijd ik deze korte bijdrage aan de afgeleide mannelijke persoonsnamen in het Brussels Vlaams.

1. Het Brussels Vlaams

Het gebruik ervan gaat heel snel achteruit, vermoedelijk sneller dan dat van de andere dialecten in Vlaanderen.

Volgens de eerste talentellingen uit de eerste decennia van het onafhankelijke België (dus uit het midden van de negentiende eeuw) sprak in de meeste gemeenten meer dan de helft van de Brusselse bevolking alleen ‘Nederlands’ of ‘Nederlands’ en Frans. ‘Nederlands’ heb ik tussen aanhalingstekens geplaatst, omdat het heel waarschijnlijk in de meeste gevallen om dialect ging. Volgens

een recente enquête van R.Janssens (2001), zijn er, op grond van de taal waarin ze *opgegroeid* zijn (in sommige gevallen een andere dan de taal of talen die ze nu *spreken*), in Brussel 9.3 % Nederlandstaligen en 10.3 % ‘traditioneel tweetaligen’ (d.w.z. Frans en Nederlands). Bij de Nederlandstaligen verklaarden 15.9 % van de ondervraagden dat ze Brussels spreken of spraken met hun vader, 17.1 % met hun moeder en 8.2 % met hun broers en zussen. Als deze cijfers kloppen (waarom niet ? het gaat om een zeer zorgvuldig opgebouwde enquête) spreken of spraken dus tussen 1 en 2 % van de Brusselaars - plus minus 16 % van 9.3 % - Brussels met hun ouders en minder dan 1 % met hun broers of zussen. Janssens zegt ons niets over het aantal Nederlandstalige Brusselaars die nog dialect spreken met hun kinderen (dat zijn er ongetwijfeld nog heel wat minder), noch over het aantal ‘traditioneel tweetaligen’ die het dialect nog spreken (vermoedelijk een zeer beperkte groep).

De voornaamste reden voor deze ingrijpende reductie van het dialectgebruik is bekend. Zoals in heel wat Vlaamse steden was het dialect de taal van het kleine volk en het Frans die van een minderheid, die wel het grootste prestige genoot. Het grote verschil tussen Brussel en de Vlaamse steden bestaat hierin dat, waar elders in de loop van de 19de en de 20ste eeuw het Frans als standaardtaal geleidelijk door het Nederlands vervangen werd, de hegemonie van het Frans steeds nadrukkelijker werd in de hoofdstad van het onafhankelijke België. (zie o.a. Willemyns-Daniels 2003, hoofdstuk 13, “Brussel, een geval apart”). In de Vlaamse steden kreeg het plaatselijke dialect een andere concurrent (de Nederlandse standaardtaal i.p.v. het Frans) ; in Brussel kreeg het dialect als concurrent niet alleen het steeds meer om zich heen grijpende Frans, maar ook het Nederlands, dat sinds enkele decennia in de hoofdstad eveneens meer prestige geniet.

De verschillende evolutie, in termen van diglossie, kan als volgt voorgesteld worden (H staat voor high, hoog, L voor low, laag). De huidige situatie in Brussel kan eigenlijk het best als triglossisch beschouwd worden.

Evolutie in Vlaamse steden:

Van	H (Frans)	naar	H (Nederlands)
	L (Vl.dialect)		L (Vl.dialect)

Evolutie in Brussel:

Van	H (Frans)	naar	H (Frans) en H (Nederlands)
	L (VI.dialect)		L (VI.dialect)

Het Frans heeft het dialect niet alleen (bijna helemaal) verdrongen ; het heeft ook een sterke invloed uitgeoefend op de woordenschat van het Brussels. Bij voorbeeld, wat de zelfstandige naamwoorden betreft : in't algemeen kan gesteld worden dat alleen Vlaamse benamingen gebruikt worden voor gewone zaken of begrippen en alleen Franse voor al wat minder bekend is of was, wat exotisch is of recent. Het ligt voor de hand dat het niet steeds duidelijk is wat als (niet) gewoon en (niet) bekend beschouwd moet worden.

Bij voorbeeld dierennamen: steeds worden de Vlaamse woorden gebruikt voor hond (*ond*), kat, koe (*kooi*), paard (*pjêd*), vlieg (*vleeg*), spin (*spinnekop*), etc. *Beire* ('beer') en *wolve* zijn kennelijk dieren die onze voorouders goed moeten gekend hebben; *rinoserossen* ('neushoornen', Frans *rhinoceros*) en *ippopotams* ('nijlpaarden', Frans *hippopotames*) natuurlijk niet. Maar waarom is het in het Brussels *nen oulefant* ('olifant'), maar *ne lion* en '*n lionne* ('leeuw, leeuwin'; uitgesproken zoals in het Frans)? En waarom kent men nog het Vlaamse woord *prinkeir* ('meikever'), maar alleen het Franse woord *papillon* ('vlinder')?

Men kan dus verwachten dat ook benamingen voor personen, voor beoefenaars van verschillende beroepen, inwoners van landen en steden, etc., aan het Frans ontleend werden.

Daarom zal in het vervolg van dit artikel nagegaan worden welke Vlaamse (of beter Brabantse) en welke Franse woorden gebruikt worden, eventueel ook of combinaties optreden van een Vlaamse stam met een Frans suffix en omgekeerd.

Soms zal blijken dat voor een zelfde begrip (soort individuen) een Vlaams en een Frans woord gebruikt kunnen worden. De vraag dient dan gesteld of er een verband is tussen het gebruik van dit soort varianten en de taalgemeenschap waartoe de sprekers behoren. Een deel van de sprekers van het Brussels dialect is in het dialect (thuis) en/of in het Nederlands (op school) opgevoed en is vooral in contact met Nederlandstalige media (kranten, weekbladen, radio, televisie). Voor een ander deel, dat zijn vooral de 'traditioneel tweetaligen' in

Janssens' onderzoek, geldt dat ze het dialect (haast) uitsluitend bij ouders en grootouders gehoord hebben, maar dat ze daarbuiten vooral in een Franstalige context geleefd hebben.

2. Methode

In het boven vermelde artikel stelt Taeldeman (1987, 15) dat “introspectie en het gebruik van gerichte enquêtes hier bijzonder gevaarlijk” zijn en dat er “voor WV-onderzoek” (WV = woordvorming) “in de dialecten dient uitgegaan te worden van een uitgebreid corpus van spontaan dialectgesprek”. Dit is ongetwijfeld juist, maar om een vrij algemeen beeld te krijgen van een lexikaal domein zoals het hier behandelde is een zeer uitgebreid corpus nodig en dat is niet voorhanden. Voor dit onderzoek is in eerste instantie gebruik gemaakt van drie (geschreven) bronnen: een zeer degelijke verzameling Brusselse woorden en uitdrukkingen van M.de Schrijver (1998), een uitgebreide vertalende woordenlijst Brussels/Frans van Starck en Claessens (1988) en de onlangs verschenen vertaling in het Brussels van de memoires van A.de Vos (2005). Het aldus verzamelde materiaal is aangevuld door middel van een gerichte mondelinge enquête bij Brusselaars behorende tot de twee boven vermelde subgroepen (dominant Nederlands of dominant Frans, zie 1. supra).

De gegevens worden behandeld in dezelfde volgorde als bij De Haas-Trommelen (1998): Nominaliserende suffixen. Persoonsvormende (2.2, p.169-237). Er wordt niet ingegaan op de vraag of de indeling voor het dialect even zinvol en verantwoord is als voor de standaardtaal. Het is alleen de bedoeling om een vergelijking tussen dialect en standaardtaal te vergemakkelijken.

Achtereenvolgens worden behandeld:

- Germaanse suffixen (De Haas-Trommelen 2.2.1 tot 2.2.7)
- Niet-Germaanse (beklemtoonde) suffixen die ook geografische persoonsnamen kunnen vormen (De Haas-Trommelen 2.2.12 tot 2.2.19) en landeninwonersnamen
- Andere niet-Germaanse suffixen. (De Haas-Trommelen, 2.2.22 – 2.2.49)
- Het persoonsvormende suffix -e (De Haas-Trommelen, 2.2.52)

Bij elk suffix of elke groep van suffixen worden meervoudsvormen vermeld. De twee mogelijkheden zijn: *-e* (als het volgende woord met een klinker begint *-en*) en *-s*.

3. Germaanse suffixen

EIR (in de standaardtaal *-aar*):

- vormt zoals in de standaardtaal (ST) nomina agentis ; wordt toegevoegd aan Germaanse werkwoordstammen eindigend op sja + l, n of r.

Voorbeelden: *beideleir* ('bedelaar'), *tiekeneir* ('tekenaar'), *wandeleir* ('wandelaar'), etc. Afleidingen op *-eir* zijn vrij talrijk, maar heel wat minder dan in de ST; opmerkelijk is het feit dat ook de Franse benamingen gebruikelijk zijn, respectievelijk *mendiant*, *dessinateur*, *promeneur*. Waar dit het geval is, zal dat door een sterretje aangeduid worden.

Vaak met negatieve connotatie : een *broebeleir* (van *broebele*, 'stotteren') is niet alleen iemand die stottert, maar ook een slecht spreker ; *froesjeleir* (volgens M.de Schrijver 'meestal iemand die duistere en oneerlijke praktijken uitoefent'), *kazjoebereir* ('voddenraper'), *smokkeleir* ('smokkelaar'), *soekeleir* ('sukkelaar'), *zievereir* ('kletser').

- komt niet voor bij andere werkwoordstammen ; dus b.v. niet bij *win-* : een winnaar is ofwel een *winner* (niet voor iedereen mogelijk) ofwel een *vainqueur* (van een wedstrijd) of een *gagnant* (van een tombola, lotto, ...) ; een leraar is ofwel een *schouلميester* (basisschool), ofwel een *prof* of *professer* (secundair en hoger onderwijs).
- bij een niet-verbale stam : *muudeneir** ('moordenaar'), *weiveneir* ('weduwnaar').
- geografische persoonsnamen : (stammen op sja + l, n of r) *Brusseleir*, *Antwerpeneir*, *Luiveneir*, etc., (andere stammen) *Genteneir*, *Olsjteneir* ('Aalstenaar'), *Ostendeneir*, etc ; het gebruik van dit soort persoonsnamen is beperkt tot bekende plaatsnamen in Brussel en Vlaanderen ; is de naam minder bekend of leent de vorm ervan zich niet goed tot suffixering, dan wordt een parafrase gebruikt of de Franse benaming : wie uit Sint-Gillis, een voorstad van Brussel, komt of er woont is *iene van Sinzjeeles* of *ne Saint-Gillois*. Dit geldt ook voor inwoners van steden in Wallonië of in het buitenland : *iene van Noême*, *iene van Namur* of *ne Namurois*, *iene van Ruume* ('Rome') of *ne Romain*, *iene van Berlin*

(de naam van de stad uitgesproken zoals in het Frans) of *nen Berlinois*. De enige uitzonderingen zijn *Lôikeneir** ('Luikenaar) en *Paraaizeneir** (vaker *ne Parisien*).

Meervoud: steeds -s: *beideleirs*, *Brusseleirs*, etc.

ER :

- deverbale nomina agentis : *bekker* ('bakker'), *braaver* ('brouwer'), *joêger* ('jager'), *masjer* ('metselaar', van *masje*), *plekker* ('stukadoor', van *plekke*), *schraaiver*, *speiler*, *smuuder* ('roker', van *smuure*), etc. Ook van gelede (afgeleide) werkwoordstammen : *bedreeger*, *verôizer* ('verhuizer').
vaak in samenstellingen : *bienaaver* ('slager', letterlijk 'beenhouwer'), *luudgeeter* ('loodgieter'), *maainwerker* ('mijnwerker'), *rôitekosjer* ('ruitenwasser', letterlijk 'ruitenkuiser'), *schaaveiger* ('schouwveger'), *schoonmoêker* ('schoenmaker'), etc. Dit procédé wordt vaak gebruikt om een komisch effect te bereiken (*boddingstamper*, 'klein kind'), in bijnamen (*kekefretters*, 'kippenvreters', de bijnaam van de Brusselaars), in scheldwoorden (*broekschaaiter* 'broekschijter', *kassuulekker* 'pannenlikker', *tahuurekker* 'bordenlikker', *spekscheeter* 'spekschieter, opschepper', *karottentrekker* 'wortelentrekker, luitaard', *potstamper* 'slecht voetballer', *waaiventoeker*, 'man die zijn vrouw slaat' etc.).
- van een nomen afgeleid : *apteiker** ('apotheker, ook *pharmacien*), *politeeker** ('politicus', ook *politicien*).
- van een adjectief afgeleid : *aaver* ('ouder'), *vraaiwilliger** ('vrijwilliger').
- geografische persoonsnamen : alleen *Amsterdammer* en *Rotterdammer* ; ook, met een dubbel suffix, *Italjongder* en *Amerikoinder*.

Meervoud: steeds -s: *bekkers*, *aavers*, etc.

EER (ST. : -ier) :

- heel weinig voorbeelden met een Vlaamse stam : *leiveranseer** ('leverancier'), *oveneer** ('hovenier'), *renteneer** ('rentenier'). *Pompeer* ('brandweerman') is aan het Frans ontleend (*pompier*). Bij een eveneens vrij beperkt aantal woorden is het niet duidelijk of ze als inheemse afleidingen dan wel als leenwoorden beschouwd moeten worden : *bankeer*, *grenadeer*, *lanseer*, *passazjeer*, etc.

Meervoud: -s : *leiveranseers*, *oveneers*, etc.

- geen geografische persoonsnamen. Een Arabier is *nen Araab* (Frans *arabe*).

OËT/ OËD :

Enkele woorden die in de ST op -aard, -erd of -aat uitgaan.

-erd komt helemaal niet voor.

Is de uitgang -oët of -oêd? Men moet rekening houden met het feit dat, in het Brussels, -r- vóór dentaal gedeleerd wordt en dat, zoals in de ST, obstruenten vóór een pauze stemloos gerealiseerd worden. Het einde van de woorden voor 'baard', 'taart', 'kwaad', 'laat' wordt dan ook op dezelfde manier uitgesproken : [bu :t, tu :t, kwu :t, lu :t]

Alleen de meervoudsvorm kan uitsluitel geven. Hier stellen we een tendens vast om in alle gevallen de voorkeur te geven aan *oët* : steeds met -t- *lielekoête* ('lelijkerds'), *luigenoête* ('leugenaars'), *sprinkoête* (vooral in *moêgere sprinkoêt*, 'magere sprinkhaan'), *stinkoête* ('stinkerds'), *trisoête* ('bedriegers', van Fr. *tricher*) en ook de ongelede *avekoête* ('advokaten'), *kandidoête** ('kandidaten') en *saldoête* ('soldaten'); met -t- en met -d- *kameroête/de* ('kameraden') en *bastoête/de** ('bastaards'); *Sponjoêde/te** ('Spanjaarden') meestal met de stemhebbende konsonant.

LING of LINK :

Slechts vier voorbeelden : *eurlink** (niet 'huurling', maar 'huurder'; vaker Frans *locataire*; de eigenaar is *den ôismiester* of *de propriéaire*), *lierlink** ('leerling', vaker *nen élève*), *twielink/tweeilink** ('tweeling') en *Bruggeling*.

Meervoud: -e: *eurlinge*.

ERIK :

Een drietal voorbeelden, met, zoals in de ST, een negatief, humoristisch, ironisch of smalend betekenisaspect : *loêrik* (‘luijaard’), *stoemerik* (‘stommerik’), *stouterik*.

Meervoud: *-e: loêrike, stoemerike*.

4. Niet-Germaanse (beklemtoonde) suffixen die ook geografische persoonsnamen kunnen vormen

De Haas en Trommelen bespreken hier woorden gevormd met de volgende suffixen : *-aan, -ees, -ijn, -aat, -iet, -oot, -een, -ein*. Als in het Brussels woorden voorkomen die aan deze types beantwoorden, dan zijn het altijd Franse vormen, die dus helemaal zoals in het Frans uitgesproken worden, b.v. *rabbin* (met een nasale eindklinker), *jésuite* (de eerste klank is geen semivocaal, maar een palatale fricatief zoals in *genre*, de *-i-* in de tweede syllabe is meestal kort), *pilote* (met korte halfopen *-o-*). Het gaat dus steeds om leenwoorden uit het Frans. De enige uitzondering is *kandidoêt* (zie 3 supra, onder *-oêd/oêt*) ; ook hier wordt echter veel vaker de Franse vorm gebruikt : *candidat*.

Hetzelfde geldt voor de geografische persoonsnamen : bijna in alle gevallen is alleen de Franse benaming bekend : *Cubain, Algérien, Israélien*, etc. Ook hier enkele uitzonderingen : *Congoleis* en (niet *Chineis*, maar) *Chinuu*s.

Wat de landeninwonersnamen betreft is bij de Haas en Trommelen de indeling gebaseerd op de vorming met verschillende suffixen. Dit is voor het Brussels weinig zinvol.

Vlaamse landennamen worden alleen gebruikt voor buurlanden en enkele, overwegend Westeuropese, landen die om een of andere reden bekend zijn. Dit geldt ook voor de daarvan afgeleide inwonersnamen.

Naast *Belsj* (in feite de Vlaamse uitspraak, met auslautverschärfung, van het Franse *belge*), *Vloëming* en *Woël* worden ook gebruikt : *Ollander, Dosj* (‘Duitsers’), *Fransman, Ingelsman, Uusteraaiker** (‘Oostenrijker’), *Zwitser**, *Italjonder, Sponjoêd**, *Poul** (naast *Polak* en *Polonais*), *Ongaar**, *Greek** ; in Amerika *Amerikoinder*, in Afrika alleen *Congoleis** (inwoner van de vroegere kolonie) ; in Azië alleen *Chinuu*s. Voor alle andere nationaliteiten alleen de Franse benaming : *Finlandais, Marocain, Brésilien, Japonais*, etc.

Meervoudsvorming:

- inheemse woordenschat: *-e* (*Belzje, Vloëminge, Woêle, Dosje, Greeke*, etc.), behalve na *-er* (*Ollanders, Uusteraaikers, Zwitsers*, etc.); ook *Fransmans* en *Ingelsmans*.
- leenwoorden: over het algemeen *-e* na obstruenten en nasalen (het enkelvoud wordt *zjezwit* en *pilot*, het meervoud *zjezwitte* en *pilotte* uitgesproken), *-s* na klinkers en liquidae (*rabbins, Cubains, Finlandais*, etc.)

5. Andere niet-Germaanse persoonsnamen vormende suffixen

Van 2.2.22 tot 2.2.49 behandelen De Haas en Trommelen een hele reeks Romaanse suffixen ; soms vermelden ze dat het grondwoord aan het Frans ontleend is. Het is dan ook niet verwonderlijk dat, in het Brussels, bijna alle woorden die tot deze types behoren zoals in het Frans uitgesproken worden. In onderstaande tabel staan in de eerste en tweede kolom respectievelijk vermeld : het type (het suffix) en een paar voorbeelden (uit De Haas en Trommelen). In de derde kolom staan een paar Brusselse voorbeelden, met eventueel commentaar ; Fr. betekent : Franse uitspraak.

<i>-eur</i>	<i>masseur, programmeur, coiffeur</i>	Fr. (klinker in de tweede syllabe : [œ] en niet [ø]), ook <i>voyageur, receveur, ramoneur, jou-eur, cultivateur</i> , etc.
<i>-or</i>	donor, promotor	- (wel met <i>-eur</i> : <i>promoteur</i> [andere betekenis : projectontwikkelaar], <i>dictateur, gladiateur, senateur</i> , etc.)
<i>-air</i>	<i>diamantair, antiquair, stagiair</i>	Fr. (met nasale klinker <i>-an-</i> in de eerste twee voorbeelden) ; ook <i>propriétaire, locataire, célibataire</i> , etc.
<i>-ier</i>	<i>cabaretier, hotelier</i>	Fr. ; ook <i>poissonnier, chemisier, chocolatier</i> ; etc. ; het suffix wordt door sommige Brusselselaars met een korte <i>-è</i> uitgesproken
<i>-ien</i>	<i>opticien, elektricien, technicien</i>	idem
<i>-é</i>	<i>evacué, logé, invité</i>	idem ; niet dezelfde woorden (niet <i>evacué, logé</i>) ; <i>immigré</i>

-ant	<i>communicant, figurant, debutant</i>	enkele woorden (<i>figurant*</i> , <i>fabrikant*</i> , ook <i>kommunekant</i>); andere worden steeds uitgesproken zoals in het Frans (<i>gerant, independant</i>); <i>marsjang</i> ‘handelaar’, ook in talrijke samenstellingen: <i>oelemarsjang</i> ‘kolenhandelaar’, <i>vismarsjang</i> ‘visboer’, etc., maar <i>marchand de tapis</i> .
-ent	<i>producent, assistant, student, agent</i>	niet <i>producent</i> (Fr. <i>producteur</i>), wel <i>assistant*</i> , <i>student*</i> ; <i>azjent</i> .
-icus	<i>historicus, technicus, criticus</i>	- (alleen Franse benamingen: <i>historien, technicien, critique, syndic</i> ‘beheerder van een flatgebouw’, etc.)
-ius	<i>ordinarius</i>	-
-aris	<i>bibliothecaris, archivaris, notaris</i>	-oêres: <i>notoêres*</i> , <i>secretoêres*</i> (andere Fr.: <i>bibliothécaire, faussaire</i> , etc.)
-is	<i>ammanuensis</i>	-
-ist	journalist, parachutist, bloemist, jurist, drogist, nudist	de meeste woorden ook in het Brussels; op grond van de uitspraak (b.v. <i>jurist</i> dat als <i>zjurist</i> uitgesproken wordt) of van de vorm van de stam (b.v. bij ‘muzikale beroepen’ als <i>violinist, organist, flutist</i>) als leenwoorden te beschouwen. Een uitzondering is <i>bloemist</i> (ook <i>fleuriste</i>); soms hoort men, naast <i>dantist</i> (Fr. <i>dentiste</i>) ook <i>tantist</i> .
-ast	<i>cinéast</i>	idem (hetzelfde woord in het Fr. <i>cinéaste</i>)
-aal	koloniaal, rivaal	meestal Fr. (dus met korte -a-); -oêl- in <i>generoêl*</i> , <i>kaperoêl*</i> (‘korporaal’)
-eel	<i>industrieel, crimineel, intellectueel</i>	Fr. (met korte -e-: <i>industriel</i> , etc.)
-ans	<i>ordonnans</i>	Fr. <i>ordonnance</i>
-ioen	kampioen	<i>kampioen</i>

In 2.2.49 en 2.2.50 behandelen De Haas en Trommelen een aantal suffixen die “incidenteel aangewend” worden “om mannelijke persoonsnamen te vormen” en afleidingen met ‘niet-Germaanse wortels’. Aan deze woorden in de ST beant-

woorden, in het Brussels, steeds Franse leenwoorden : *analphabète, maniaque, judoka* (uitspraak : *zjudokka*, met klemtoon op de laatste syllabe) ; *photographie, pedagogue, philosophe, democrate* (met, in al deze woorden, een korte klinker in de laatste syllabe).

Meervoudsvorming: *-e* na obstruenten en nasalen (*studente, notoêrese, journaliste, cineaste; kampioone*), *-s* na klinkers en liquidae (*hoteliers, elektriciens, immigrés; masseurs, promoteurs, antiquairs, kaperoêls, industriels*). *Marchant* (met ‘Nederlandse’ uitspraak)/*marchante*, (met Franse uitspraak)/*marchants, marsjang/marsjangs*.

6. Het persoonsnamen vormende suffix *-e*

Dit suffix bestaat ook in het dialect : *blinde, duuve* (‘dove’), *ailege* (‘heilige’), *gepansioneide* (‘gepensioneerde’), etc. ; dezelfde vorm in het meervoud.

7. Tot besluit

Het dialect gebruikt veel minder afgeleide persoonsnamen dan de ST. Dit geldt voor de types (tal van woorden, die in retrograde woordenboeken vermeld worden, zijn in het dialect onbekend) en voor de tokens. Dit kan verklaard worden door het feit dat het dialect nog maar in een zeer beperkt aantal registers gebruikt wordt, waartoe woorden als b.v. *romancier, foneticus, archivaris, ammannensis, pedagoog* niet behoren.

Het is eveneens opvallend, dat, in het Brussels, de voorbeelden van woorden bestaande uit een Germaanse stam en een niet-Germaans suffix uiterst zeldzaam zijn (zie 4 en 5 supra). Op grond van vorm en uitspraak van het grondwoord en/of het suffix kunnen de vormen, die in het dialect gebruikt worden, als directe ontleningen aan het Frans aangezien worden. Dit kan alleen verklaard worden door de zeer grote invloed van het Frans, in de afgelopen decennia en zelfs eeuwen, en, tevens, het zeer beperkte contact met de standaardtaal.

Een gevolg van deze aanzienlijke aanwezigheid van Franse woorden is dat het aantal inheemse types heel beperkt is. Taeldemans stelling (1987,10, met verwijzing naar een gelijkaardige uitspraak van Weijnen) dat “de dialecten zowat

dezelfde woordvormingstypes hebben als de standaardtaal” gaat, wat het Brussels betreft, alleen op voor het handvol combinaties met Germaanse suffixen (met enige restricties, zie 3 supra). Taeldeman heeft het over de geringe ruimtelijke variatie in het domein van de woordvorming. Het zou bijzonder interessant zijn om na te gaan of en in welke mate de Brusselse situatie terug te vinden is in andere Zuidbrabantse dialecten, in steden en dorpen, op een kleinere of grotere afstand van de hoofdstad.

Ook vermeldenswaard lijkt mij het feit dat ik geen verschil vastgesteld heb, wat het gebruik van Vlaamse en Franse woorden betreft, tussen Brusselaars die in een overwegend Nederlandstalig milieu of in een tweetalig milieu opgegroeid zijn (de eersten hebben Nederlandstalige scholen bezocht, lezen meestal een Vlaamse krant en kijken en luisteren overwegend naar Vlaamse zenders, de tweede groep heeft meestal in het Frans gestudeerd en komt vooral in contact met Franstalige media).

Bibliografie

- GOEMAN A.C.M., G. DE SCHUTTER EN J.TAELDEMAN
1987, 'Morfologie: een stiefdochter van de dialectologie', *Taal en Tongval*,
Themanummer 1, Morfologie.
- HAAS, W.DE & M.TROMMELEN
1993, *Morfologisch Handboek van het Nederlands*, 's-Gravenhage, SDU.
- JANSSENS, R.
2001, *Taalgebruik in Brussel*, Brusselse Thema's 8, VUBPress, Brussel.
- SCHUTTER, G. DE, M. GERRITSEN EN C. VAN BREE
1990, 'Syntaxis', *Taal en Tongval*, *Themanummer 3 Dialectsyntaxis*.
- SCHRIJVER M. DE
1998, *Eie ma vast ?* (in eigen beheer).
- STARCK, O. & L.CLAESSENS
1988, *Dictionnaire Marollien-Français, Français-Marollien*, Bruxelles.
- VOS, M. DE
2005, *'n Ketje van Muilebeik*, Foyer, Sint-Jans-Molenbeek.
- VRIENDT, S. DE
2003, *Grammatica van het Brussels*, Koninklijke Academie voor Nederlandse
Taal- en Letterkunde, Gent, en Academie van het Brussels, Brussel.
- WILLEMYS, R. EN W. DANIELS
2003, *Het Verhaal van het Vlaams*, Standaard, Antwerpen, en Spectrum,
Utrecht.